

EFEKTYWNE SŁUCHANIE W JĘZYKU POLSKIM JAKO OJCZYSTYM – DIAGNOZA I PROFILAKTYKA

Streszczenie

Celem niniejszej pracy doktorskiej jest próba odpowiedzi na pytanie, jaki poziom umiejętności słuchania w języku polskim jako ojczystym mają uczniowie szkół podstawowych oraz w jakim stopniu są przygotowani do odbioru tekstów mówionych na dalszych etapach kształcenia i w sytuacjach pozaszkolnych. Badania przeprowadzono wśród dwóch grup badawczych: uczniów klas IV i VIII z ośmiu szkół podstawowych na terenie Opolszczyzny. Diagnozę umiejętności słuchania, opierającą się na autorskim opracowaniu typologii słuchania w języku ojczystym, przeprowadzono za pomocą trzech (autorskich) testów słuchania, weryfikujących umiejętność słuchowego odbioru trzech gatunków: piosenki popularnej, audycji radiowej, wywiadu. Do skonstruowania narzędzia badawczego wykorzystano glottodydaktyczną koncepcję testowania słuchania. Wyniki uzyskane przez uczniów zostały poddane szczegółowej analizie, do tego celu skorzystano z wybranych metod analizy ilościowej i jakościowej z zakresu pomiaru dydaktycznego.

Z przeprowadzonych badań wynika, że większość uczniów posiada średni poziom umiejętności słuchania, niezależnie od wieku i gatunku wypowiedzi. Część badanych opanowała umiejętność rozumienia dosłownego wypowiedzi oraz rozumienia przesłania i intencji słuchanych tekstów (odbioru wypowiedzi na poziomie globalnym). Jednak większość uczniów szkół podstawowych słabo sobie radzi z odbiorem tekstów na poziomie lokalnym, z rozumieniem informacji wyrażonych w sposób pośredni, wykonywaniem działań na słuchanych tekstach i wykorzystaniem usłyszanych informacji w praktyce. Ponieważ liczna grupa uczniów nie opanowała większości badanych sprawności percepcyjnych w stopniu wystarczającym, można postawić hipotezę, iż nie są oni przygotowani do pełnienia roli kompetentnego słuchacza w naturalnych warunkach porozumienia się i na dalszych etapach kształcenia. Szkoła powinna więc podjąć działania profilaktyczne mające na celu zwiększenie efektywności odbioru tekstów mówionych; usprawnienie pracy z wypowiedzią słuchaną; rozwój funkcji poznawczych warunkujących percepcję słuchową oraz kształcenie empatii.

Praca doktorska składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy służy omówieniu specyfiki umiejętności słuchania z pięciu perspektyw: biologicznej, neurologicznej, psychologicznej, lingwistycznej i komunikacyjnej. Drugi rozdział został poświęcony omówieniu zagadnień kształcenia umiejętności słuchania i jej diagnozy w sytuacji szkolnej. W trzeciej części omówiono założenia metodologiczne przeprowadzonych badań i dokonano szczegółowej analizy wyników zadań testowych. Rozprawę zamykają ogólne rozważania na temat profilaktyki umiejętności słuchania uzupełnione o autorskie propozycje zadań dydaktycznych rozwijających percepcję słuchową uczniów szkół podstawowych.